

Králove posledné práce: Československo-sovětské spojenectví v evropské politice 1935-1939, Praha 1970 a Zářijové dny, Praha 1971 (pozri HČ 1973, č.3) rozoberali širšie súvislosti československej otázky v rokoch 1935-39 a priamo v septembri 1938. Anotovaná práca sleduje miesto ČSR v britskej politike r. 1938 na základe novosprístupnených britských fondov najvyšších vládnych miest a v konfrontácii s komplexným materiálom medzinárodnej diplomacie i československej politiky. Králova publikácia splňa dôležité poslanie: odhaluje podstatu a pozadie príprav Mníchova v opretí o najautentickejšie pramene k Mníchovu vobec, pramene vtedy rozhodujúcej mocnosti sveta, V. Británie. Dielo predstavuje analýzu Chamberlainovej politiky k Nemecku a ČSR od jeho nástupu v máji 1937 až do anglo-francúzskeho ultimáta Prahe 19. septembra 1938. Oproti známym stupňom britskej politiky v československej otázke - Halifaxove rozhovory v Nemecku v novembri 1937, londýnske porady v apríli 1938, pražská demarša v máji 1938, zintenzívnenie tlaku na Prahu v júni - septembri 1938 až po ultimátum ohľadne odstúpenia Sudet - prináša publikácia detailné spresnenie všetkých krokov Chamberlainovej vlády a jej diplomacie, vrátane interných memoránd, návrhov a podnetov, ktoré ovplyvňovali kryštalizovanie koncepcie appeaserov až k "plánu Zet", plánu na Chamberlainovo rokovanie v Nemecku a k odstúpeniu českého pohraničia.

Královi sa podarilo sústrediť a interpretovať obrovský materiál k "československej otázke" od leta 1937 až do 19. septembra 1938 a práve rozsah tejto dokumentácie umožnil spresniť a zvýrazniť ciele, motiváciu i uskutočňovanie politiky appeasementu. Králova téza o antisovietizme appeaserov ako hybnej sile ich politiky ustupovania pred Hitlerom nie je len proklamáciou bez bližšieho podloženia prameňmi, ale nespočetne rázy, z viacerých strán dokumentovaným záverom. Pozoruhodné v tomto smere je svedectvo o antisovietizme Chamberlainovej politiky rumunského vyslanca v Londýne, Grigorcen, uvedené v VI. kapitole. Autor došiel k záveru, že strategická koncepcia Anglicka voči ČSR sa kryštalizovala hneď po anšluse Rakúska a dokladá to memorandum Foreign Office, predloženým 18. marca 1938 vládnomu výboru pre zahraničnú politiku. Autorova analýza tohto memoranda vyúsťuje do konštatovania, že už v ňom sa objavili všetky dôležité prvky anglického postupu voči ČSR až do Mníchova - tlak na uspokojenie sudetských Nemcov, myšlienka sprostredkovateľskej misie, akceptovanie nemeckej nadvlády v strednej Európe a zasadenie sa za to, aby sa nacistické požiadavky splnili mierovou cestou. Autor rozhodne odmieta argumentáciu appeaserov o vojenskej nepripravenosti západných veľmocí a dokazuje, že táto mala len uľahčiť prijatie línie

ústupkov Hitlerovi a hlavným motívom tejto politiky bol v skutočnosti antisovietizmus. Královi sa podarilo dobre vystihnúť zmysel anglického postupu voči ČSR - rád a návrhov na rýchle riešenie otázky sudetských Nemcov - ako formy na postupné presadenie rozhodujúcej pozície Nemecka v strednej Európe. Výborne vystihuje autor aj celú rafinovanú hru Chamberlaina s verejnou mienkou, zneužívajúcu princípy sebaurčovacieho práva na ospravedlnenie celej politiky ústupkov Hitlerovi a vysvetluje, ako mohlo dojsť k tomu, že sa táto politika mohla uskutečňovať pod kontrolou anglickej verejnej mienky. Runcimanovu misiu hodnotí autor ako arbitrážny podnik a upozorňuje na jej nepriaznivý vplyv na uplatňovanie štátnej suverenity ČSR. Králove záverečné kapitoly o priebehu akcií britskej politiky v septembri 1938 sú významným príspevkom k osvetleniu rozhodujúcich udalostí, vedúcich priamo k Mníchovu. Je len škoda, že autor sa dopustil pri hodnotení HSLS paušálnych súdov (s. 52), ktoré bez príslušných dokazov zoslabujú vierohodnosť interpretácie. Aj vysvetlenie nacistického odporu proti pripojeniu Slovenska k Maďarsku na jar 1938 nie je správne: nevyplýval z plánu na nemeckú "ochranu" Slovenska, ktorý možno dokumentačne zachytiť až v roku 1939, ale z toho, že Nemecko žiadalo maďarskú vládu o vojenskú účasť na agresii proti ČSR a táto na to nebola pripravená.

Králova kniha je neobyčajne prínosnou materiálovou štúdiou a posúva naše znalosti o Mníchove značne dopredu.

Ladislav Suško